

Taner Akçam: Hrant Dink ve 1952 Luxemburg (3)

Posted on 01/02/2015

Türkiye'nin Ermeni soykırımını ile uğraşmasının ABD'nin, bizlerin Kızılderili olarak tanımladığı Yerli Milletlere yönelik yapılan katliam ve imhalarla uğraşmasına benzemeye başladığını söylüyorum.

Bugün ABD'de, Yerli Milletlere karşı tarih boyunca yapılan haksızlıklar son derece rahat ve açık olarak tartışılır. Konu hakkında yüzlerce kitap yayımlanmıştır ve tartışılmasının önünde hiçbir engel yoktur. Üniversitelerde konu ile ilgilenen kürsüler mevcuttur. Fakat bu kürsüler, doğrudan katliam- soykırım değil, daha çok antropoloji, kültür ve sanat tarihi veya dil vb. gibi alanlarda çalışırlar.

Hattâ, Washington'da Kızılderililer ile ilgili dev bir müze vardır. Gezenler bilirler, müzede Yerli Milletlerin tarihi hakkında her şeyi bulabilirsiniz ama tek şey yoktur, katliam ve imhalar.

Türkiye'nin de benzeri bir yola girdiği ve/veya gireceğini söylemekteyim. Bizde de, gerek devlet gerekse özel üniversitelerde ağırlıklı dil- kültür çalışmaları yapacak kürsüler kurulmaya, programlar oluşturulmaya başlandı bile.

Dersim özelinde kurulması tartışılan Müze'nin, Ermeni veya başka Hıristiyan topluluk için kurulması da fazla hayal ürünü değil. Ana amaç, yerli halkların kültürel katkılarını tanımak, öne çıkarmak ve yeniden yaşatmak.

Kiliselerin asıl sahiplerine iadesi, tamiri veya yenilerin inşa edilmesine izin verilmesi bu

kategoride ele alınabilir.

Bunun kısa sürede din dışındaki alanları da kapsayacak şekilde genişleyeceğini tahmin etmek için kâhin olmaya gerek yok. Davutoğlu'nun Hrant Dink ile ilgili mesajında bunu ima eden ifadeler yer verilmiş durumda.

Meselenin nasıl "çözülme" olduğuna verilecek bir başka örnek de hukuk alanıdır. Beyaz Adam kıtaya ilk geldiğinde ne kadar farklı Yerli Millet vardı kimse bilmiyor. Birçoğu toptan imha oldu. Hayatta kalmış Yerli Milletler, Federal Hükümet'çe tanınan ve tanınmayan Milletler olarak ikiye ayrılıyor. Resmî olarak tanınan Millet sayısı 566. Aşağı yukarı bir o kadar Millet de resmî olarak tanınma kavgası veriyor. Bunun için açılmış onlarca dava var.

Resmî olarak tanınmış Milletler, Federal Hükümet ile yaptıkları antlaşmalara sahipler. Bu Milletler, ABD Federal Hükümeti ile imzaladıkları bu antlaşmalardan doğan haklar kendilerine verilmediği ya da antlaşmalar yanlış yorumlandığı için davalar açmışlar veya hâlâ da açmaktadırlar. Değişik Milletler tarafından açılan bir diğer dava türü de, imzalanmış bazı antlaşmaların geçersiz sayılmasına yönelik. Çünkü bu antlaşmaların nasıl imzalandığı kendi başına ayrı bir hikâyedir.

Sayısı yüzlerle ifade edilecek bu tür davaların kimisi başarı ile kimisi ise başarısızlıkla sonuçlanıyor. Eylül 2014'te Arizona'da, en büyük Yerli Milletlerden birisi olan Navajo kabilesi ile Federal Hükümet arasında yapılan bir antlaşma ile Navajo'lara 554 milyon dolar ödenmesinin kabul edilmesi bu tür başarılı davalara verilecek bir örnek. Davanın 50 yıldan fazla sürdüğünü de eklemekte fayda var.

İddia ettiğim şudur ki, Türkiye de yavaş yavaş bu yola giriyor. Başlangıçta belki sadece Vakıflar ile sınırlı idi ama artık giderek artan sayıda Ermeni birey, ellerindeki tapulara dayanarak mallarını geri almak için davalar açtılar ve açıyorlar. İleri yıllarda bu sayının çok daha artacağını biliyorum.

Vakıf davalarında başarı ile sonuçlananlar var. Bireysel davalarda henüz başarılı bir sonuç var mı bilmiyorum ama bu da ihtimal dışı değil.

Benzeri bir durumu özür dileme pratiği ile ilgili olarak da gözlemek mümkün. Amerika’da, Federal düzeyde özür dileme anlamına gelebilecek bazı adımlar var ama Federal Hükümet’in bu adımların attığından haberli olan insan sayısı ise yok gibi.

Örneğin 2010 yılında, Milli Savunma Bakanlığı bütçesinde düzenleme yapmak amacıyla çıkartılan bir yasada (*Department of Defense Appropriations Act*) Kongre, Amerikan Milleti adına Yerli Milletlerden açıkça özür dilemiş ve Amerikan Başkanı’ndan ülkenin iyileşebilmesi için, tarih boyunca Yerlilere karşı yapılmış haksızlıkları tanınmasını istemiştir.

Toplam yedi maddeden oluşan ve “Tanınma ve Özür Dilemek” başlığını taşıyan metin son derece kuvvetli bir dile sahip. Fakat sorun şudur ki, ABD’nin Kızılderililerden özür dilemiş olduğundan son derece sınırlı sayıda uzman haberdardır. Yerli Milletlerin bile bu özürden habersiz olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Bununla kıyaslandığında, AKP’nin Dersim Özü ve 24 Nisan taziye metinlerinin, “tanınma ve özür” ile alakası olmadığı rahatlıkla ileri sürülebilecek olsa bile, ABD’den farklı olarak, Türkiye’nin yaptığının en azından bilinir olduğu iddia edilebilir.

Elbette ABD’nin çabaları Türkiye ile kıyaslanmayacak boyutlarda.

1978’den sonrası, Yerli Milletlerin kültürel ve kutsal değerlerinin korunması ve desteklenmesine yönelik değişik dönemlerde çıkartılan kanunlar; Obama yönetimi tarafından, Yerli Milletlerle sorunları çözebilmek amacıyla 2009’da oluşturulan ve geçen aralık ayında altıncı kongresini yapan Beyaz Saray Kızılderili İşleri Konseyi [*White House Council on Native American Affairs*] gibi girişimler bu farklılığa verilecek örnekler arasındadır.

Türkiye henüz bu boyutta adımlar atmamış bile olsa, ben esas olarak bu yola girilmiş olduğunu söylüyorum. ABD Türkiye'nin seçtiği yolun en ideal tarzı gibi duruyor.

Sorum şu: 1915 için adalet arayışımızda istenen ABD gibi bir şey mi?

Soruna, Türkiye'nin iç sorunu olarak yaklaşmak ve zorunlu oldukça sorunun çözümü önündeki bazı engelleri kaldıracak ve/veya yardımcı olacak mekanizmalar kurmak.

İstenen adalet gerçekten bu mudur? Konu, üzerinde daha fazla durmayı hak ediyor.

Kaynak: taraf.com.tr